

ГАЛИЦЬКО-
ВОЛИНСЬКА
ДЕРЖАВА.
МОНГОЛЬСЬКА
НАВАЛА

1. Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Князювання Данила Романовича.

Феодална роздробленість та князівські міжусобиці послаблювали удільні князівства, робили їх вразливими перед зовнішньою агресією. В кінці XII ст. на західноукраїнських землях почався процес політичної консолідації.

Чинники, що сприяли створенню князівства

- вдале географічне положення (віддаленість від Києва послаблювала вплив центральної влади, природні умови робили ці землі важкодоступними для степових кочівників, крім того, князівство розташовувалося на перехресті стратегічно важливих торгових шляхів);
- необхідність спільної боротьби двох князівств проти агресії з боку Польщі та Угорщини, а згодом проти монгольського нашествия та іга;
- енергійна об'єднавча політика князів Романа Мстиславича (1199–1205 рр.) та Данила Романовича Галицького (1238–1264 рр.);
- існування на території князівства багатих родовищ солі, що сприяло економічному зростанню та інтенсифікації торгівлі.

Державний розвиток Галицько-Волинського князівства відбувався в кілька етапів.

- I етап (1199–1205 рр.) – утворення та становлення;
- II етап (1205–1238 рр.) – період міжусобиць;
- III етап (1238–1264 рр.) – розквіт та піднесення;
- IV етап (1264–1323 рр.) – стабільність та піднесення;
- V етап (1323–1340 рр.) – поступовий занепад.

Об'єднання Галичини і Волині було здійснено волинським князем *Романом Мстиславичем*, сином Мстислава Ізяславича. У *1188 р. він уперше зайняв Галич*, але місто надовго йому не вдалося утримати через натиск угорців, які також вторглися до галицької землі на заклик місцевих бояр. Вдруге Роман *приєднав Галичину до Волині у 1199 році* після смерті останнього галицького князя з роду Ростиславичів. Так було *утворено Галицько-Волинське князівство*. Він жорстоко придушив місцеву боярську опозицію, що чинила опір його спробам централізувати управління, і заклав основи єдиного Галицько-Волинського князівства. Водночас князь Роман втрутився у боротьбу за Київ: у *1204 р. він здобув його і прийняв титул Великого князя Київського*; у 1202, 1204 роках здійснив успішні походи на половців, чим завоював популярність серед простого населення.

Роман Мстиславович

Через раптову смерть князя Романа у Галицько-Волинському князівстві утворився вакуум влади. Галичину і Волинь охопила низка безперервних міжусобиць та іноземних інтервенцій. Волинські дрібні князі прагнули до незалежності, галицькі бояри відмовилися визнавати владу малолітніх Романовичів – Данила і Василька. Під приводом захисту синів покійного князя Романа у справі князівства втрутилися – Польща й Угорщина. Лише в 1238р. князю Данилу вдалося здобути Галич і вигнати іноземців.

Данило Галицький

Об'єднавши у 1238 р. колишні володіння батька Романа, князі-брати Данило і Василько розподілили повноваження. Перший сів у Галичі, другий у Володимирі. Лідерство у цьому дуумвіраті належало Данилу як старшому синові Романа Мстиславича. Перед монгольською навалою на руські землі, Галицько-Волинське князівство встигло розширити свої кордони. *У 1238 році Данило Романович повернув північно-західні землі Берестейщини, зайняв місто Дорогочин на півночі, який перебував у володінні добжинських хрестоносців,* також у 1239 році приєднав до своїх земель Турово-Пінське і Київське князівства на сході, разом із столицею Русі – Києвом. З приходом монголів позиції галицько-волинських князів похитнулися. У 1240 році азійські полчища взяли Київ, у 1241 році вторглися до Галичини і Волині, де сплюндрували безліч міст, включно зі стольними градами Галичем і Володимиром. Оскільки княжа влада не зуміла протистояти монголам, проти неї в котре виступила боярська верхівка. Слабкістю князівства скористались західні сусіди, які спробували захопити Галич. У відповідь Романовичі захопили у 1244 році польський Люблін, 1245 року розбили війська угорців, поляків, бунтівних боярів у битві під Ярославом. Боярська опозиція була остаточно знищена, князь Данило зміг централізувати своє управління.

Посиленням позицій Галицько-Волинських земель були невдоволені у Золотій Орді, яка поставила вимогу передати їй Галичину. Не маючи сил протистояти монголам, Данило Романович був змушений визнати сюзеренітет золото-ординського хана у 1245 році, але добився підтвердження своїх князівських прав на Галицько-Волинські землі. Потрапивши у залежність від монголів, князь спрямував свій зовнішньополітичний курс на утворення антиординської коаліції держав. З цією метою уклав союзи із Польщею, Угорщиною, Мазовією і Тевтонським Орденом, захопив ятвязькі землі, Чорну Русь у 1250–1253 рр., чим ліквідував загрозу нападів литовців на Волинь. *У 1253 р. Данило прийняв у Дорогочині титул «Короля Русі» від папи Інокентія IV, який обіцяв організувати хрестовий похід проти монголів.*

Центральноєвропейські країни не володіли силами, що були здатні протистояти Золотій Орді. Відповідно, попри сподівання короля Данила, коаліція не склалася, тож він змушений був самотійно воювати проти монголів. Перша війна 1254–1255 рр. проти орд Куремси була переможною, однак залучення монголами елітних військ полководця Бурундая у 1259 році змусило русинів капітулювати. У внутрішній політиці Данило прагнув забезпечити собі підтримку селян та міщан. Він дбав про розвиток зовнішньої і внутрішньої торгівлі. З цією метою князь запрошував ремісників та купців із Німеччини, Польщі, з інших поруйнованих монголо-татарами руських князівств. Одним з головних напрямків Данила Галицького було заснування нових міст, таких як Львів, Холм та ін. В Холм, який був максимально наближений до Польщі на випадок нападу монголо-татар, Данило переніс свою столицю. Заснування міст сприяло розвитку ремесла і торгівлі, посилювало обороноздатність держави. Збільшувалась кількість городян, які були соціальною опорою князя в боротьбі з боярами. *У 1264 році король Данило помер*, так і не змігши завершити визволення Галицько-Волинського князівства з-під ординської залежності.

2. Монгольська навала на південно-західні землі Русі.

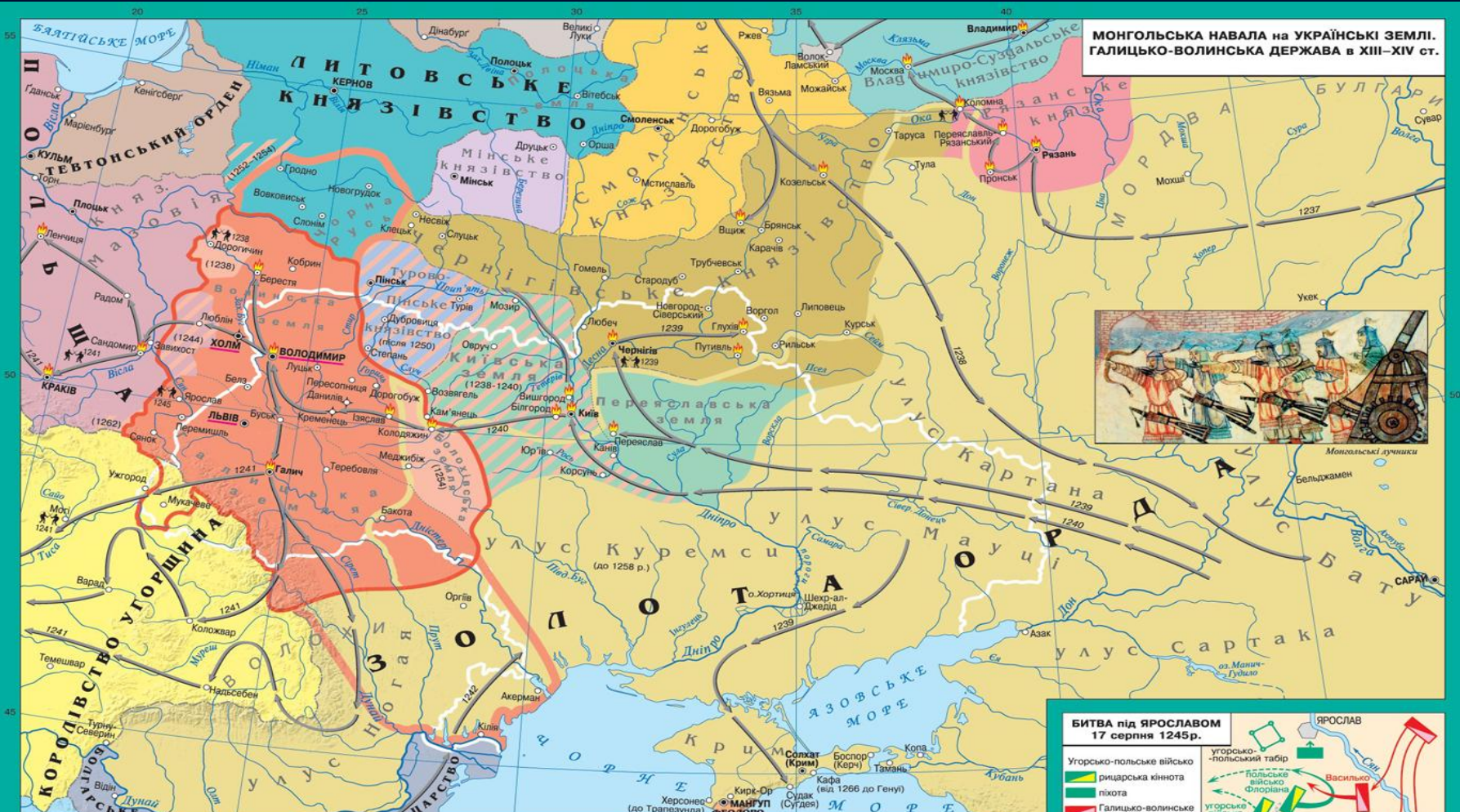
Всередині XIII ст. відбулась одна з найтрагічніших подій вітчизняної історії – монгольське нашествя. Перша *битва з монголами* відбулася у Приазов'ї (нинішня Донецька область) *на р. Калці де 31 травня 1223 р.* об'єднані полки руських князів та половців зазнали нищівної поразки через відсутність єдиного командування та неузгодженість дій. З першої кривавої зустрічі з монголами ні Київ, ні інші князівства не зробили потрібних висновків, щоб врятувати свою землю. Після цих подій майже півтора десятиліття був відносний спокій.

Битва на Калці

Наприкінці 1237 року монголи посунулися 140-тисячною армією на руські землі. Першими постраждали князівства Північно-Східної Русі. Після походу 1237–1238 рр. завойовники відступили у південно-руські степи, де відпочивали і відгодовували своїх коней. Весною 1239 р. орда розпочинає новий наступ. Вона вторглася в Південну Русь (на територію нинішньої України), раптово напала на Переяслав і спалила його. Далі загарбники пішли на Чернігів.

**МОНГОЛЬСЬКА НАВАЛА НА УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ.
ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНЬСЬКА ДЕРЖАВА в XIII–XIV ст.**

- ← Походи військ хана Батия в 1237–1242 рр.
- 🔥 Міста, що найбільше постраждали від монгольської навали
- ⚔️ Міста, що витримали монгольську облогу
- ▬ Межа руських територій, що управлялися монгольськими намісниками

- ▬ Галицько-Волинська держава на початку князювання Данила Романовича (1238–1264 рр.)
- ▬ Території, приєднані князем Данилом до Галицько-Волинської держави (із зазначенням років)
- ▬ Нетривалі придбання Данила Романовича (із зазначенням років)

- ▬ Землі, втрачені Данилом Романовичем під тиском Литви (1254–1263 рр.) і монголів (1240–1242 рр.)
- ▬ Кордони Галицько-Волинської держави на початку князювання Юрія Львовича (1301–1308 рр.)

- Столиці Галицько-Волинської держави:
 - ХОЛМ** за Данила Романовича
 - ЛЬВІВ** за Льва Даниловича
 - ВОЛОДИМИР** за Юрія Львовича
- Кордони держав і межі князівств та земель у другій половині XIII ст.

**БИТВА ПІД ЯРОСЛАВОМ
17 серпня 1245р.**

- Далі метою Батия було захоплення Києва. Менгу-хан – його воєвода – надіслав жителям вимогу здати місто. Та кияни відмовилися це зробити. У 1239 році ослаблені військовим походом монголи не наважилися на штурм Києва. Тільки восени 1240 р. все величезне військо Батия наблизилось до міста. Оборonoю Києва керував досвідчений і хоробрий воєвода Данила Галицького тисяцький Дмитро. Місто було спустошене і зруйноване.

Облога Києва 1240

- На початку *1241 р. монголи рушили на Волинь*. Втрати, що їх зазнали ординці в попередніх битвах, давалися взнаки. На Волині вони вже не змогли здобути деяких укріплених міст, зокрема, вистояли Кременець і Данилів. Батий зняв їх облогу і пішов на Володимир. Захисники міста боролися до останнього воїна. Крім Володимира, були захоплені і спустошені Кам'янець, Ізяслав, Колодязин, Луцьк. Самовіддано боролися захисники міст Галицької землі. Галицько-Волинська держава постраждала порівняно менше, ніж інші українські землі. Лісова і гірська місцевість також сприяли успішній обороні. Тут татарська кіннота не могла повною мірою використати свої бойові можливості. В 1242 р. після походу в Центральну Європу монгольські війська повернулись в пониззя Волги. Тут утворилась нова держава – *Золота Орда*.

3. Галицько-Волинська держава за нащадків Данила Романовича.

Після смерті Данила Романовича галицькі та волинські землі залишались однією державою. Князь *Лев (1264–1301 рр.)* значно розширив батьківські володіння. Він приєднав до своїх земель Люблінську землю в Польщі і повернув частину Закарпаття з м. Мукачеве. У 1272 році він переніс столицю Галицько-Волинської держави до Львова, Лев підтримував жваві дипломатичні відносини з Чехією, Угорщиною, Литвою, Тевтонським орденом.

- *Юрій I Львович (1301–1308 рр.)* як і його дід Данило, прийняв королівський титул, іменуючи себе королем Русі (тобто Галицької землі) і князем Володимирії (Волині). Юрій переніс свою столицю зі Львова до Володимира-Волинського. Одним із головних здобутків Юрія I було утворення в *1303 році окремої Галицької церковної митрополії.*

Юрій I Львович

- Після смерті Юрія I Галицько-Волинська держава перейшла до його синів *Андрія Юрійовича і Лева II Юрійовича*. Вони правили спільно в 1308–1323 рр. Ці князі проводили активну зовнішню політику, боролися проти татар. Останнім галицько-волинським князем був у *1323–1340 рр.* син мазовецького князя Тройдена і Марії, сестри Юрійовичів, *Юрій II Болеслав*. Він прийняв православну віру. У внутрішній політиці сприяв розвитку міст. Зберігся його привілей про надання німецького права місту Сянок. Спираючись на міщанство, у тому числі й іноземців, Юрій II прагнув обмежити владу боярської верхівки. Такі дії князя викликало незадоволення серед місцевого боярства, і у квітні 1340 р. Юрія II Тройденовича було отруєно у Володимирі-Волинському. Бояри посадили на престол литовського князя Дмитра-Любарта. Він був зятем Андрія Юрійовича. Любарт віддавна жив на Волині, був православним, знав українську мову і вважав себе законним спадкоємцем Романовичів.

Іншим претендентом на Галицько-Волинську спадщину був польський король *Казимир III Великий*. У 1340 р. він організував похід польсько-угорського війська на Львів, здобув Львівський замок і захопив коронаційні відзнаки галицьких князів і королів (корони, золотий престол та ін.). Проте закріпитися в Галичині йому не вдалося. У 1349 р. Казимир III знову пішов походом на галицькі та волинські землі. Йому вдалося їх захопити. Галицько-Волинська держава втратила незалежність. Ще майже півстоліття між Угорщиною, Польщею та Литвою відбувалась боротьба за західноукраїнські землі. В результаті *Галичина у 1387 р. остаточно відійшла до складу Польського королівства*, Волинь потрапила під владу Великого князівства Литовського, а Буковина увійшла до складу Молдови.